

מה קורה לאדם בדיוק כשהכול מתחיל להצליח

האזהרה הגדולה בפרשה אינה מפני כישלון אלא מפני הצלחה – הרגע שבו אדם אומר לעצמו "כוחי ועוצם ידי". מי שזוכר מי עזר לו בדרך, שומר על מה שבנה.

דברים ז', י"ב – י"א, כ"ה · פרשה 46 מתוך 54

מה קורה בפרשה

הפרשה נפתחת במילה שנתנה לה את שמה: "והיה עקב תשמעון" – חז"ל דרשו מלשון עקב, הרגל: המצוות הקטנות שאדם דש בעקביו. משה מתאר את הארץ שאליה נכנסים – "ארץ נחלי מים... ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון" – ומיד מזהיר: "פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת... ורם לבבך ושכחת". ואז מגיע המשפט המרכזי: "ואמרת בלבבך: כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". הפרשה מזכירה גם את חטא העגל ואת הלוחות השבורים, את ארבעים היום, ואת המן – "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן... למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם".

ואמרת בלבבך: כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה

דברים ח', י"ז · האזהרה אינה מפני נפילה אלא מפני הצלחה

שלוש נקודות

- אין קלה שבקלות.** "עקב תשמעון" – המצוות שנראות זניחות הן שנרמסות ראשונות. ארגון או בית שבו הכללים הקטנים מפסיקים להיאכף, מגלה תוך שנה שגם הגדולים התרופפו.
- ברכה על מה שיש.** "ואכלת ושבעת וברכת" – החובה מתחילה דווקא אחרי השובע. מי שאומר תודה רק כשחסר לו, יגלה שהוא כמעט לא אומר אותה.
- מבחן החברה הוא ביחס לחלש.** "עושה משפט יתום ואלמנה ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה". הפסוק מציב את זה כתיאור של אלוהים עצמו – ומיד מוסיף: "ואהבתם את הגר".

האדם המצליח · הרגע שאחרי

עיון

האזהרה לא מגיעה כשקשה. היא מגיעה כשסוף סוף טוב.

שימו לב לרצף המדויק בפסוק, כי הוא כתוב כמו תרשים זרימה. "פן תאכל ושבעת, ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון, וכסף וזהב ירבה לך, וכל אשר לך ירבה" – עד כאן הכול טוב. ואז: "ורם לבבך, ושכחת".

כלומר, הסכנה אינה בכישלון. אדם שנופל בדרך כלל נזכר מהר מאוד במי הוא צריך. הסכנה מתחילה כשהכול עובד.

והתיקון שהתורה מציעה אינו ענווה מלאכותית אלא זיכרון: "וזכרת את כל הדרך". לא להמעיט בערך העבודה שלך – פשוט לא למחוק את שאר השמות מהרשימה.

מושגים בפרשה

שבעת המינים

"ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש". מהם נגזרו דיני ברכות ומצוות ביכורים.

ברכת המזון

הברכה היחידה שחיובה מפורש בתורה. שלוש ברכות ראשונות מדאורייתא, והרביעית נוספה מאוחר יותר.

ארון הלוחות

בפרשה מסופר על ההוראה לעשות ארון עץ ולהניח בו את הלוחות – ואת שברי הראשונים.

ברכות מ"ח ע"ב - סוטה ה' ע"א

בגמרא

ואכלת ושבעת וברכת – מכאן ברכת המזון. מן התורה, רק אחרי שכבר שבעת.

הגמרא לומדת מהפסוק הזה את חובת ברכת המזון, ומדייקת: החיוב מן התורה מתחיל אחרי השובע. לא לפני האוכל, כשרעבים ומבקשים – אחרי, כשכבר יש.

וזו הנדסה מדויקת של הרגל. קל מאוד לומר תודה כשצריך משהו; זה כמעט אוטומטי. הרבה יותר קשה לומר תודה כשהצלחת בזה בעצמך, אכלת, ואתה שבע ומרוצה.

ומה יוצא לנו מזה: יש כאן תרגול פשוט מאוד. בכל פעם שמהו מצליח לכם – פרויקט, עסקה, אירוע – עצרו לשתי דקות וכתבו שלושה שמות של אנשים שבלעדיהם זה לא היה קורה. ואז אמרו לפחות לאחד מהם. זה לוקח דקה, זה כמעט אף פעם לא נעשה, וזה משנה לגמרי את מה שאנשים מוכנים לעשות בשבילכם בפעם הבאה.

רבי זושא מאניפולי - והעניינים

סיפור

אמרו עליו שנתן צדקה בדרך שבה הנותן חש שהוא זה שקיבל.

רבי זושא מאניפולי היה עני מרוד כל ימיו, ובכל זאת נודע כמי שכספי צדקה עברו דרכו. מסופר שכשקיבל כסף עבור עני, מיהר למסור אותו באותו יום, וטען שאין הוא אלא שליח.

ידוע עליו במיוחד שנהג לומר תודה על כל דבר קטן, בקול, גם כשמצבו היה קשה מאוד. תלמידיו סיפרו שכששאלו אותו איך הוא מברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, ענה שאינו יודע – כי מעולם לא אירע לו דבר רע.

וזה בדיוק ההפך מ"כוחי ועוצם ידי". אדם שראה בכל דבר שיש לו משהו שקיבל, לא נדרש להיאבק בגאווה – פשוט לא הייתה לו נקודת אחיזה. ומי שמתרגל תודה בימים הרגילים, לא צריך למצוא אותה בימים הטובים.

מבט קדימה

בתוך האזהרות מופיע פסוק שמסביר את כל המדבר: "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן... למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם". ארבעים שנה של אספקה יומית, בלי מלאי ובלי ביטחון.

וזה נועד ללמד דבר אחד: אפשר לחיות בלי לדעת מה יהיה מחר. מי שעבר תקופה כזאת ושרד אותה מגלה שהוא נושא איתו הלאה משהו שאי אפשר לקנות – הידיעה שהוא מסוגל. וזה בדיוק מה שמחזיק אנשים כשמגיעה התקופה הבאה.

וזכרת את כל הדרך אשר הוליכה.

דברים ח', ב' - לא רק את היעד – את כל הדרך

התוספת

בגובה העיניים - בינך לבין עצמך - אבות ג', א'

שלוש שאלות ששומרות אותך קטן – במובן הטוב

כשאנחנו מתמלאים בעצמנו – חשיבות, כעס, גאווה – אנחנו עושים דברים שאחר כך מתביישים בהם. משנה אחת נותנת שלוש שאלות פשוטות שמחזירות פרופורציה, ומצילות מהרבה טעויות של רגע.

הסתכל בשלשה דברים, ואין אתה בא לידי עברה.

אבות ג', א' - עקביא בן מהללאל

לקחת מזה: בפעם הבאה שאתם מרגישים את הדם עולה – עלבון, כעס, "מגיע לי" – עצרו לשאלה אחת: "כשאסתכל על זה בעוד שנה, זה ייראה גדול או קטן?" תנו לשאלה רגע לעבוד לפני שאתם מגיבים. שימו לב כמה מהרגעים הלוהטים פשוט מתכווצים לגודלם האמיתי.

בקרוב באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה